

Úvod

Zákonem ze dne 30.ledna 1920, č. 80 Sb. z. a n. ukládá se obcím celého státu povinnost pečovatí o řádné a pečlivé zapisování místních pamětí do trvanlivé knihy, obecní kroniky.

V zasedání obecního zastupitelstva dne 16/III. 1924 zvoleni byli do komise pro pořizení obecní kroniky:

Pavel Drápal, člen zastupitelstva

Tomáš Drápal, starosta obce

Jakub Zapletal, řídící učitel, člen zastupitelstva a pisatel této kroniky

Tato kronika čítá 388 stran.

V Habrovanech, dne 20.července 1924

Jakub Zapletal, řídící učitel

Pavel Drápal

Tomáš Drápal, starosta

Osada

Habrovany, politicky a katastrálně samostatná obec, leží 10km severně od Slavkova pod lesnatými kopci vysočiny Dražanské. Čítá r.1924 přes 200 domů a 980 obyvatel, kteří jsou národnosti české, náboženství katolického a československého. Podle zaměstnání jsou: rolníci, dělníci zemědělství, tovární a ve skalách, řemeslníci, živnostníci, učitelé a poštmistr.

Osadou vede okresní silnice z Nového Rousínova do Olšan a protéká jí potok olšanský, jenž v dalším toku slove habrovanský a vtéká do Rakovce. Části osady se jmenují: Vinohrádky, Ulice, Brána, Habrovec, Kočov, Cikánov, Vyhnálov a Křib. Rolnické usedlosti jsou na „návsí“ a v „Ulici“, v ostatních částech podsedníci a domkáři.

Domy se zahrádkami stojí těsně vedle sebe průčelím do ulice, u čísla 03 a 70 dosud se zachovaly žudry.

Dějiny

S počátkem 17.století měly Habrovany 74 domů. Po válce 30-tileté bylo 50 domů osedlých s 808 $\frac{6}{8}$ m. polí (1 lán – obec dům – po 52m., 15 $\frac{1}{2}$ l. po 26m., 19 $\frac{1}{4}$ l. po 13m., 3 podsedníci, 7 malých podsedníků a 5 domkářů bez polí) a 24 pustých (Panská krčma s $\frac{1}{2}$ lánu polí, 1 $\frac{1}{2}$ lánu polí, 1 $\frac{1}{2}$ lánu 2 malí podsedníci a 20 domkářů bez polí) s 58 m.polí.

Od r.1657 – 1675 nově osazeny 4 domy a 2 nové pustý. R.1754 bylo:

65 domů (14 $\frac{1}{2}$ l., 31 $\frac{1}{4}$ l., 12 domkářů s poli, 6 domkářů bez polí, obecní dům a pastuška),

polí orných 935 $\frac{4}{8}$ m. a ladem ležících 10 $\frac{4}{4}$ m., pastvin 11 $\frac{4}{8}$ m., zahrad 19 $\frac{4}{8}$ m., luk po 2 $\frac{1}{4}$ vozu sena a 1 vůz otavy.

R. 1790 bylo 125 domů, 700 obyvatel, r. 1900 bylo 175 domů, 936 českých katolíků, r.1910 bylo 194 domů, 1015 českých katolíků.

V letech 1350 – 1358 vyskytuje se tu Mikuláš z Habrovan. R.1371 Petr z Habrovan dostal v léno od markraběte Jošta za věrné služby jemu prokázané zdejší tvrz, dvoje popluží, 19 lánů, 11 podsedků,krčmu, štěpnici a 2 rybníky. Léno to měl sice i pro své mužské potomky, ale nebyli ho účastni. Neboť po smrti Petrově markrabě Jošt vložil v desky r.1385 tvrz a ves Habrovany s lesy a jiným příslušenstvím svému komořímu Beneši z Pamětic.

Asi roku 1435 stali se bratři Jeroným, Vaněk a Zikmund z Radenína – řečení Píšíkové – pány Habrovan. Brzy nato Vaněk a Zikmund prodali právo své v Habrovanech Jaroslavovi ze Šellenberka a Rackovi ze Zborovic. R.1437 Racek ze Zborovic prodal je Benešovi z Onšova. R.1447 Jaroslav ze Šellenberka koupil od něho zdejší ves. Syn jeho Jan vložil v desky r.1842 hrad a ves Habrovany se dvorcem, mlýnem, rybníky malými i velkými, lesy, háji a vším příslušenstvím Václavovi a Jiříkovi, bratřím Syrovátkům ze Lhoty.

V l.1505 a 1506 byl spor mezi Janem Kuníkem a Jindřichem, syny zemřelého Václava Syrovátky a Salomenou, dcerou dcerou zemřelého Jiříka Syrovátky, kterou zastupovali její bratřenci Bohuš a Václav z Kateřin. A sice Salomena je žalovala, že drží v Habrovanech statek jejího zemřelého otce, k němuž ona má právo. Byl jí také nálezem panským přříknut.

Její manžel Jan Dubčanský ze Zdenína koupil r.1523 od Jindřicha z Lichtenberka a Jana z Pavlovi ves Lilč (Lulč), s pustou tvrzí a kostelním podacím, dále ves Nemojany a díl Tučap, od kteréž doby zůstal statek lulecký s Nemojany přivtělen k Habrovanům.

Jan Dubčanský je znám jako zakladatel sekty bratří Lileckých neb Habrovanských. Zemřel r.1543. Po něm držel Habrovany bratr jeho Vilém Dubčanský ze Zdenína, sudí práva menšího zemského v kraji brněnském. Synové Vilémovi, Jan Dubčanský mladší ze Zdenína a Bedřich (zemřel r.1583 a je pochován ve Ždánicích, kdež se dosud spatřuje jeho náhrobek), bratří nedílní, vládli Habrovany r.1565

R.1571 prodali zdejší zámek, dvůr a ves, jakož i Nemojany, Lilč s pustým zámkem a kostelním podacím na hoře Lilecké Janovi Bohuslavovi Zoubkovi ze Zdenína, komorníkovi práva menšího zem. v kraji brněnském a manželce jeho Anně ze Zástřizl.

Ovdověv pojal Zoubek za choť Kunku z Korotína a zapsal jí r.1579 na Habrovanech, Nemojanech a Lilči 14.000 zl. věnem a 2.000 zl. nadvěno z lásky manželské.

Po Janovi Bohuslavovi Zoubkovi byl majitelem Habrovan bratr jeho Vilém Zoubek ze Zdetína a na Zdoukách. Vložil v desky r.1588 manželce své Kateřině Rájecké z Mírova věno její 18.500 zl. zajistiv je na zámku a vsi Habrovanech se dvorem poplužním, pivovarem a mlýnem, dále na vsi Nemojanech a Lilči s kostelním podacím.

Po její smrti oženil se s Mandalenou Stošovnou z Kounic a zapsal jí r.1595 na témže statku 5.000 kop grošů věna a nadvěno 1.500 kop grošů čes., načež ona na vše se s ním spolčila. Vilém Zoubek, nejvyšší písař markrabství morav., zemřel r.1608. Zůstala po něm z prvního manželství dcera Alina, provdaná r.1606 za Jana Dubského z Třebomyslic a z druhého manželství dítka Vilém Bohuslav a Kateřina Alžběta.

Vilém Bohuslav stal se dle závěti dědicem statku habrovanského zdouneckého a spolčil se naň později se svou sestrou Kateřinou, již také po jeho smrti r.1625 připadl.

Tu však její sestrovu Jiří Vilém, syn zemřelé Aliny, soudil se s ní o polovici obojího statku. Porovnali se r.1630, když Kateřina zajistila mu 10.000 zl. mor. Na statku Habrovany a vyhradila je i v závěti, kterou obojí statek odkázala r.1635 k založení jezuitské koleje v markrabství mor. Kolej založena z počátku v Kroměříži. Když pak ji Švédové r.1643 nadobro zničili, zřízena nová kolej v Uherském Hradišti, kamž ji jezuité přesídlili. Statek Habrovany se zdouneckým náležel jí až do zrušení řádu r.1773.

Připadl pak fondu studijnímu, jenž v licitaci prodal statek Habrovany r.1824 Janovi rytíři z Herringu za 95.300zl. stř. Po jeho smrti r.1836 zdědily jej rovným dílem adoptivní děti jeho Jan Arnošt a Františka, provdaná pak Lettmayerová, jež svoji polovici prodala bratrovi r.1845 za 75.000 zl. stř.

Jan Arnošt, svob. pán z Herringu a Frankensdorfu, velkoobchodník v Brně, zemřel r.1871. Jeho synové Viktor a Arnošt drželi po něm statek Habrovany společně do r.1874, kdy Arnošt na základě smlouvy směnné postoupil své spoluvlastnické právo na Habrovany za 60.000 zl. a dům č.72 na náměstí Svobody v Brně bratrovi Viktorovi, od něhož je koupili r.1876 bratří Max a Julius rytíři z Gomperzu. Jedna třetina statku vtělena do desk zemských Maxovi a 2 třetiny Juliovi.

Max postoupil svou třetinu r.1883 svému bratru Juliovi, jenž zemřel 21.února 1909. Statek Habrovany zdědil po něm synovec jeho Dr. Filip rytíř z Gomperzu.

Tvrz připomíná se tu již r.1376, též dvůr o dvojm popluží a krčma, r.1406 pivovar, r.1482 mlýn. Nynější panský dvůr s pivovarem postaven r.1723. R.1750 patřilo k němu 574 $\frac{3}{6}$ m. polí, 7 $\frac{6}{8}$ m. zahrad, 207 m. lesa.

Farář vážanský místo desátku dostával z tohoto dvora 11 zl. 23 kr. a 2 sudy piva. Poddaní platili pozemkové činže 33zl.40kr., z polí 4zl.10kr., ze zahrad 39kr., místo hlídky 16zl.54kr., hus 8, slepic 56 a 7 kop vajec, z krčmy se platilo 6zl., ze mlýna 12zl.

Roboty

Robotovali r.1775 : $\frac{1}{2}$ lánici po $\frac{3}{4}$ roku týdně 3 dni se 2 koni, $\frac{1}{4}$ lánici 3 dni a domkáři s poli 2 dni s 1 osobou pěšky. Od sv. Jana do sv. Václava kromě této roboty $\frac{1}{2}$ lánici týdně ještě 3 dni se 2 koni, $\frac{1}{4}$ lánici 3 dni a domkáři 1den s 1 osobou pěšky. Domkáři bez polí a podruzi robotovali po celý rok týdně 1 den s 1 osobou. Taktéž musili poddaní 2krát ročně stříhati ovce a sice z každého domu 1 osoba. Za povolenou pastvu hovězího dobytka v Olšanském lese dávali Habrovanští vrchnosti pozorské ročně 17 m.pšenice a 20 $\frac{1}{2}$ m.ovsa, pak z každé dojně krávy 12 kr., z jalovic 6 kr.

Zámek

Na místě tvrze postaven zde za Jana Dubčanského ze Zdenína zámek; nynější svou podobu s rozsáhlou zahradou má z r.1825. V zámecké kapli sv. Viktorie zmiňuje se matrika děkanství vyškovského z r.1672; r.1786 byla zrušena. Bývalý obraz této kaple „Nejsvětější Trojice se sv. Vavřincem a sv. Viktorií“ je nyní na hlavním oltáři kostela vážanského.

Kostel

Filiální kostel Nejsvětější Trojice slohu renaissančního stojí na starém hřbitově. Postavil jej r.1523 Jan Dubčanský pro svou sektu a sám v něm kázal. R.1730 kostel obnoven rozšířen a sklenut, v l.1748 – 1749 nová věž k němu přistavěna, která v roce 1919 o žních byla vichřicí smetena a téhož roku nově zbudována. R.1906 byla klenba nad oltářem, presbytářem přiměřeně k lodi o 1¹/₂m zvýšena. Kostel má 3 oltáře. – Na věži byly do r.1917 tři zvony, téhož roku byly 2 zrekvírovány vojenskou správou.

R.1660 koupeno ze jmění kostelního 1/4 lán za 27 zl. od Magd. Fritzlové, a vdova po Janu Vychodilovi darovala t.r. kostelu kopaninu v „Žebráči“. Obojí pole pronajímalo se za 9 zl. ročně.

Nynější jmění kostela : movité 28.884 K 91h, nemovité 4 ha 95 a polí, zádušní 4585 K, stříbrový fond 178 K.

R. 1908 podala obec žádost k bývalému ministerstvu kultu o zřízení samostatné duchovní správy v Habrovanech pro Habrovany a Olšany. Zřízení odročeno hlavně z té příčiny, že nezajištěn kapitál 12.000 K jako náhrada za vyfaření.

Rytíř Jan Dubčanský (1512 – 1543) založil zde sektu bratří Luleckých (Lileckých) neb „Habrovanských“. Pomocníky jeho byli Václav z Lulče a zvláště Matěj, řečený poustevník. Stoupenců měli poskrovnu. V učení své přijímali, co se jim zamlouvalo. R.1530 založena tiskárna v Lulči. Jan Dubčanský byl sice pro své učení se svými druhy Albrechtem Vojkovským a Petrem Malým z rozkazu krále Ferdinanda I. uvězněn v Praze v Černé věži, ale rok na to na zakročení stavů moravských propuštěn z vazby na záruku 10.000 kop grošů čes. a na slib, že nebude vykládati článků víry ani ústně ani písemně, ani doma ani v cizině. Po smrti Dubčanského (1543) sekta znenáhla zanikla.

Škola

Do školy chodily děti odtud do Vážan. R.1783 zřízena pro Habrovany a Olšany exkurrendní škola v Habrovanech v obecním domě č.13, jež se roku 1802 stala samostatnou. Obě obce zajistily správci školy 100 zl. ročně (k čemuž použito i škol. platu), pak z každého školního dítěte rolnického bochník chleba. R.1807 postavena nová škola č.14, v níž se vyučovalo do r.1884, t.r. vedle ní vystavěna nová škola 2třídní. V l.1908 – 1909 zbudována na nynějším místě (č.189) škola pro 4 třídy. Obec olšanská se vyškolila r.1876. R.1884 byla zdejší škola rozšířena na 2třídní a r.1906 na 3třídní.

Poštovní úřad

Poštovní úřad zřízen zde r.1896 a je při něm stanice telegrafní od r.1904 a telefonní od r.1913.

Správa obce

Druhdy spravoval obec rychtář, purkmistr a konšelé (r.1749 udává se jich 5). R.1730 byl rychtářem Bartoloměj Vacula, r.1749 Jos. Mojžíš. R.1730 byl purkmistrem Filip Hřebíček, r.1749 Václav Perina. – Nyní je 15 členů obecního zastupitelstva.

Obecní majetek

R.1656 dům s lánem rolí 52m., r.1754 obecní dům, pastuška, polí 6⁴/₈m., pastvin 11⁴/₈m., luk po 2¹/₄ vozu sena a 1 vůz otavy; nyní radnice (bývalá škola), Sokolovna (bývalá 2tř. škola), chudobinec, polí 5.51 ha, luk 3.5 ha, zahrady 0.13 ha, pastvin 8.65 ha.

Celkem je při obci 456.01 ha polí, 9.41 ha luk, 17.33 ha zahrad, 9.99 ha pastvin, 38.47 ha lesa.

Trati

Trati se jmenují: *Újezd od hranic, Újezd podtrhovci, Dlouhé, Strány, Díly, Zadní hony, Habří, Padělky nad Habří, Podluží, Krajiny, Padělky pod lesem, Podmezí, Platice (Blatice), Sekerky, Přední a zadní Komorský, Pod vinohradem, Za skalkou, Kopaniny, Újezd pod lesem, Žleb.*

Plodiny

Rostou zde všechny druhy obilí, řepa, zemáky, kukuřice, pícní rostliny, zelenina, ovocné stromové – ba i víno.

Povrch půdy

Povrch půdy je většinou kopcovitý, jen směrem k Rousínovu a Komořanům je mírný svah. Podnebí je mírné.

Útvar půdy

Útvar kamenouhelný – je neproduktivní, jenž se také kulmen zove. Obsahuje drobu a hlinitou břidlici. Ze zkamenělin nachází se plavuně a kapradí.

Nálezy historické

Na trati „Blatice“ nalezeny 2 celé mlaty, kamenné sekyrky, hladidla a nožíky. – Na „Zadním Komorsku“ vyorána sekyra a dláto. – Pod „Vinohrady“ u domu Fr. Režného nalezeny r.1913 dvě sekyrky, jiná 1912 za zámkem a 1915 na „Padělkách“, z domácnosti Pernikářovy široké kopytovité škrabadlo. – R.1904 vyvláčeli volaři na Kostelkově „Padělkou nad habřím“ 4 bronzové kruhy nákrční. – Pod hájovnou Platickou nalezena část bronzového nože rázu slezského. V r.1916 na panském poli za zámkem vyorané a úplně zachovalé – zdobené osudíčko tuhou leštěné.

Kronikář

Usnesením obec. Zastupitelstva ze dne 16.března 1924 byl Jakub Zapletal, říd. učitel v Habrovanech, ustanoven prvním kronikářem zdejší obce. Funkce této ujal se 2 května 1924.

Narodil se 20.března 1872 v Brodku u Nezamyslic. Navštěvoval 3třídní obecnou školu ve svém rodišti, studoval nižší gymnasium v Brně a učitelskou přípravu tamtéž, kdež 18.července r.1892 nabyl vysvědčení dospělosti a dne 10.listopadu r.1894 vysvědčení způsobilosti. – Působil jako zatím. podučitel v Nižkovicích, v Mor. Prusích, kdež ustanoven byl definitivně ve Vážanech V. jako zatím. správce školy, v Brankovicích jako učitel, v Nižkovicích jako říd. učitel. Na zdejší škole působí od 1.září 1922.

Když vypukla světová válka byl povolán 25.ledna 1915 k službě vojenské do Brna. – Dne 10.června jel do pole s etapním praporem č.505. – Dne 25.listopadu 1915 dle armádního rozkazu byl přidělen k 13.honvedům a to hned do okopů. U honvedů byl do 10.června 1916, kdy byl po týdenním ústupu – za Brusilovy ofensivy zajat u Rožiště. Zde se dověděl od našich „družičáků“, co se v Rusku dělá pro naši českou samostatnost. – Pak jel vlakem na Kijev do tábora zajateckého v Dárnici. Tam se sešel s některými kolegy, kteří tam byli komandováni jako písaři. Stal se také písařem – později komandantem „zemljanky“. – V táboře nebylo nic dobrého, ale život mezi svými a pak spojení s domovem nedalo jim jinam jíti. – Na podzim v r.1916 vstoupil do české organizace na Rusi. Organizováni požívali výhod – lepší práce a místa. – V táboře prožil všechny převraty v Rusku.

V r.1917 v měsíci srpnu přijel také do tábora tatíček Masaryk. Mluvil o nutnosti armády a vyzýval ke vstupu do armády. Do vojska – legii vstoupil 1.března 1918, kdy Germáni s Ukrajinci táhli na Kijev proti Bolševikům. Pak jezdil jako „artelščik“ (zásobovatel roty) po různých frontách (Penza, zlatoušť, Kurgán, Argajáš, Jekaterinburg, Iset, Tavatuj, Mostovka, Tagil, Kin, Lejvenský závod, Belebej. – Dne 21.listopadu odjel na odddech do Petropavlovsk. – V měsíci lednu 1919 na rozkaz armádní (všichni 42letí a starší) byl poslán do vlasti. Jel na Omsk, Novonikolajevsk, Tajgu, Krasnojarsk, Zimn, Irkutsk, Bajkal, Verehneudinsk, Šitu, Mandžurii, Charbin, Pograničnaja, Nikolsk Usurijský do Vladivostoku, kam přijel 11.dubna.

Ve Vladivostoku (na ruském ostrově – Podnoží – čekali do 24.června na loď „Areher“, rozloučili se s bratrskou zemí ruskou a pluli na východ do Japonska – do Jokohamy, kde brala loď nějaké zboží.

Dne 2.července opustili Jokohamu a pluli směrem SV skoro ustavičně za rozbouřeného Tichého oceánu do San Diega, přístavního města v Kalifornii, kde přistáli 20.července odpoledne. Hned se vylodovali a sedli na blízkém nádraží do připravených vlaků a jeli do tábora Kerny, kde týden odpočívali ve stanech.

28.července ráno rozloučili se stáborem Kerny, sedli do připravených spacích vagonů a jeli rychlostí americkou na východní břeh do přístavního města Nor Folku, kam přijeli 5.srpna ráno. Téhož dne odpoledne se nalodovali na loď „Aelus“ a o 5.hodině odrazili od břehů amerických a pluli za zpěvu naší hymny na V do Evropy.

15.srpna dopoledne přistáli v zálivu Bretoňském, kde vystoupili z lodi na pevninu evropskou, kterou před 5 lety byli přinuceni opustiti. Pak šli do pevnostního města francouzského Brestu, kde byli ubytováni v táboře – v barácích. Viděli, že přijeli do země mnoho strádající válkou. – Poněvadž měli nedostatek vagonů, musili vracející se čekati až do 27.srpna, kdy byl pro ně sestaven zvláštní vlak z mizerných (dobyččích) vozů. Ale to nevadilo, jen když se jelo domů.

Francii jeli 4 dni na Morlaix, Evron, Luse, Paříž, Gretz, Lure, Belfort do poslední stanice francouzské Delle. Tam je převzaly švýcarské úřady (2.září). Jeli jsme na Denemont, Basilej Mohlin, Brugg, Zurich, Valenstadt, do poslední stanice švýcarské Bucho, kde je předaly švýcarské úřady rakouským. Pak jeli dále na Landeg, Schonvis, Oetzthal, Innsbruck, Halle, Leogang, Linec do poslední stanice rakouské Sumeran.

Dne 4.září o 3hod. odpoledne přijeli do první stanice naší republiky Horního Dvořiště (Heršlák). Při vjezdu do stanice zpíval celý „ešalon“ – Kde domov můj? Pak legionáři vystoupili, pozdravili se s krajany a sbor zapěl několik příhodných písní. Po půl hodině jeli dále k Čes. Budějovicům, kam přibyli o 6hod. odpoledne. Tam byli uvítáni čestnou setninou a obyvatelstvem, kteří se sem z dalekých končin sjelo. Při vjezdu do stanice hudba hrála naše národní hymny. Poté vystoupili z vozů a šli za hraní pochodů do blízkých kasáren, kde byli ubytováni.

Ráno 5.září nastalo loučení s bratry, kteří jeli jiným sěrem. O půl jedné odpoledne opustili Budějovice a jeli na Mezimostí, Jindřichův Hradec, Jihlavu, Okříško do Brna, kam přijeli o 12hod. v noci. Tu se pisatel rozloučil s bratry a sedl do vlaku Slavkovského, kam přibyl 6.září o 6.hod. ráno. Cestou potkával lidi z Nížkovic, kteří ho pozdravovali a upřímně pozdravovali. Po 8hod. přišel domů, kde se šťastně shledal se svou ženou.

Silnice

Silnice k Rousínovu a Nemojanům postavena r.1840, k Olšanům r.1899. Tato byla původně projektována Kočovem a také obec jí udělala až za chudobinec. Pak ale začal pracovní ruch v kamen. lomech a silniční výbor usiloval, by vedla podél lomů do Olšan. Tam se také stavěla. Od p.Jana Varty zakoupena k tomu zahrada.

Spolky

Čtenářský spolek „Svatopluk“ založen r.1889. Po válce v roce 1920 se rozešel a knihovna připadla obci, která veškeré knihy darovala škole. Jevišťe bylo prodáno veřejnou dražbou; koupil je Sokol za 1.004.- Kč.

Hasičský sbor založen r.1897. Prvním předsedou byl p.Antonín Kalábek, prvním náčelníkem p. Josef Vejchoda. Stříkačku starší daroval sboru majitel velkostatku p.Julius Gomperz. V r.1908 koupil sbor novou stříkačku ze svých úspor. V r.1922 koupena stříkačka za 12.000,- Kč (obec darovala 4.000,- Kč, Gomperzova stříkačka prodána za 4.000,- Kč, úspory 4.000,- Kč).

Jednota „Sokol“ založena r.1911, ale sokoli zde byli již r.1895 (odbočka), která patřila k Olšanům. Prvním starostou byl Jiří Pospíšil, prvním náčelníkem Václav Slaný.

Chřipka

Na počátku r.1890 prošla celou Evropou od východu k západu nemoc zvaná chřipka čili influenza, která sama o sobě méně povážlivá měla v zápětí rozličné záněty, kterým mnoho slabých a starých lidí podlehl. Ve zdejší obci téměř každý ochuravěl na tu nemoc, ale neumřel nikdo.

Sucho

Rok 1893 vyznačil se neobyčejným suchem, jakého nebylo od r.1842. Nepršelo totiž od března až do žní. Následkem toho byl veliký nedostatek píce. Hospodáři byli nuceni většinu dobytka prodati. Úroda - zvláště obilí – byla dosti dobrá na tyto poměry, ovoce byla hojnost.

Chudobinec

V r.1898 postaven chudobinec za přispění majitele zdejšího velkostatku p. Jul. Gomperze.

Požáry

Dne 20.září r.1898 po 3hod. vypukl velký požár v domě č.16, zrovna naproti staré škole. Shořely kromě chlévů oba domy (č.16 a 15), které náleží – onem nedospělému J. Bartlovi a tento jeho ovdovělé a zase provdané matce Al. Pospíšilové. Oheň byl založen.

Dne 3.září r.1904 odpoledne vypukl požár v kůlně při domku tesaře Jakuba Nebojsy, který naštěstí nenabyl větších rozměrů a brzy byl uhašen. Zavinily to jeho děti, které samy jsou doma si hrály se sirkami.

Dne 28.prosince 1909 hořelo u Trnavských. Hasiči obmezili oheň, že pouze střecha shořela. Pravilo se, že neopatrnost dětí oheň způsobila. Byl pojištěn.

V noci na 18.říjen r.1910 vypukl po 10 hod. oheň. Shořel mlat a chlévy rolníka Fr. Kopra. Hasičům podařilo se oheň omezit na jmenované budovy vzdor velikému větru, který toho večera vál. Také všechen dobytek se podařilo zachránit. Majitel byl pojištěn.

Dne 7.září r.1913 odpoledne konala se zde slavnost dožínková. K večeru, když se slavnost na návsi končila, vypukl oheň na Cikánově. Domkářům Skřivánkovi a Poláchovi shořely střechy na obyč. staveních, chlévy a mlaty. Byli sice pojištěni, ale škoda byla větší než náhrada. Za dva dny nato shořel v noci stoh p.Vaculy. Příčina ohňů nebyla vyšetřena.

Nakažlivá nemoc

V druhé polovině měsíce října r.1898, který po většině se vyznamenal deštivým počasím, vyskytly se v obci naší nakažlivé nemoci (záškrť, spála, osypky).Umřelo asi 16 dítek.

Neštěstí

Dne 23.prosince 1898 zabil se pádem s vozu, na který chtěl vylézt, soused již starší Martin Švestka z č.56. Byl v Rousínově na návštěvě své dcery a když se vracel, stihlo ho toto neštěstí.

Dne 14.října 1901 přišla zvláštním způsobem manželka Fr. Tomana o život. Nesouc uzel trávy vstupovala po žebříku na hůru. Jedna příčka se zlomila a žena propadnuvši žebříkem, uškrtila se provazem uzlu.

Zvláštním způsobem přišla o život posluhovačka naší školy Marie Havlíčková, žena 60r. stará. Dne 5.října r.1910 šla do lesa, aby donesla otep dřeva. Když se z lesa vracela, bylo jí překročiti celkem malou příkopu, která po dešti byla naplněna tekoucí vodou. Při přecházení se jí na mokřém břehu nohy smekly a ona do ody se svalila, přitom se provaz, kterým otep na zádech přidržovala, až na krk dostal a ji uškrtil. Nenastala-li smrt uškrcením, tedy as utopením, neboť padla hlavou do vody.

Rodina Jana Hrdinky, č.160, jest zaměstnána v kamen. lomu, který patří p. Duškové. Dne 10.července r.1912 při střílení kamene odletěl kus a padl na hlavu manželky Hrdinkovy, která byla sice od místa střelby dosti vzdálena, ale na padající kamení se nedívala. Kámen ji tak poranil, že za malou chvíli skonala.

Raifeisenka

V únoru r.1899 založena ve zdejší obci záložna dle vzoru Raifeisenova. Prvním starostou byl p.Josef Chalupa, prvním pokladníkem p.František Pospíšil.

Sčítání lidu

Dne 31.prosince 1900 vykonáno v obci všeobecné sčítání lidu. Napočteno obyvatelů 936 a to: 465 mužů + 471 žen. Domů bylo 175 se 210 rodinami. Z obyvatelů umí čísti a psát: 375 mužů + 352 žen, jen čísti : 2 muži + 9 žen.

Počet dobytka : 49 koní, 248 hovězího dobytka, 138 koz, 199 prasat a 28 včelstev.

Dne 31. prosince 1910 bylo provedeno sčítání lidu. Domů napočítáno 194, 221 obyč. stran, 1015 obyvatelů. Jeví se přírůstek 79 lidí. Obyvatelé jsou národnosti české a náboženství katolického.

Počet dobytka : 53 koní, 123 krav, 192 koz, 212 vepřů, 14 včelstev.

Živelné pohromy

V měsíci září r.1902 přihnala se prudká bouře s krupobitím. Vody napršelo tolik, že vystoupila z břehů a nadělala mnoho škod na polích. Mnoho stromů v zahradách a u silnice polámáno.

Léto r.1904 bylo velmi suché a teplé (40°C). Voda v potocích vyschla. Tráva žárem slunečním spálená.

Dne 17.června r.1910 byla bouře s prudkým lijákem (průtrž mračen), který mnoho škod způsobil na poli a zahradách.

Léto r.1913 bylo velmi chladné a mokré. Žně se tím opozdily. Začalo se žít u nás až po 20.červenci.

Simeon Vacula

Zápis z „Almanach Národního shromáždění r.1919“:

Simeon Vacula, rolník v Habrovanech u Rousínova na Moravě, narozen 17.února 1880, v Habrovanech okr. Slavkov. Navštěvoval gymnázium, načež převzal po otci hospodářství. Záhy pečoval o veřejné záležitosti a zajímal se hlavně o družstevnictví. Staral se o organizaci pěstitelů řepy. Když v r.1913 rozpuštěn moravský sněm a vypsány nové volby, zvolen byl jako kandidát strany agrární za venkovské okresy Slavkov zemským poslancem. Je též členem zemské školní rady. Po převratu v r.1918 se stal členem Národního shromáždění, kde byl v první schůzi zvolen zapisovatelem.

Od 1.října 1924 začal hospodařit na zbytkovém statku Jul. Gomperze.

Zemřel 1.května 1958.

Světová válka

Panovačný německý císař Vilém toužil po světovládě. Přípravoval v tichosti skromnou armádu a chystal strašné zbraně, aby v příhodnou chvíli přepadl nepřipravené národy. Německo se mělo stát prvním státem světovým, rozkazů německého císaře měli poslouchat národové, kteří dosud byli svobodni. Habsburkové Vilémovi ochotně pomáhali a pranic nedbali, že uvrhnou národy rakouské – hlavně slovanské – do hrozného neštěstí a do strašné bídy.

Zemřelý rakouský císař František Josef (+21.11.1916), ač byl již starcem nad hrobem a za svého dlouhého panování prolil mnoho krve ve zbytečných válkách, přece na přání německého císaře vypověděl malému Srbsku válku 28.července 1914.

Později octly se ve válečném stavu s Rakousko-Uherskem, Německem, Bulharskem a Tureckem tyto státy: Rusko, Francie, Anglie, Belgie, Srbsko, Černá Hora, Itálie, Japonsko a Severoamerické státy. Tak rozpoutala se světová válka.

Mobilisace

Hned s počátku narukovalo všechno mladší mužstvo. Dne 31.července 1914 prohlášena všeobecná mobilisace do 38 roků, 3.září nastupovali 39letí, 6.září 40letí, 9.září 41letí, 12.září 42letí; v říjnu pak byl výběr domobranců 20, 21, 22letých. Mimo to vstoupili do vojska nováčci, kteří byli zjara 1914 odvedeni. Rád nešel nikdo, ale musilo se. A doufalo se, že vojna dlouho nepotrvá. S mužstvem byli odevzdáváni do jistých stanic koně, nařizeno bylo, aby příprezné vozy byly připraveny (2 z místa).

Nesmírné rozčilení zmocnilo se obyvatelstva, srdcervoucí scény v rodinách i na nádražích. Ženy a děti naříkaly o živitele, rodiče o syny. Přes to nutno doznati, že mobilisace se děla hladce, každý plnil povinnost zákonem uloženou rychleji ještě, než bylo potřeba. V prvních dnech zmatku vyskytly se různé nesnáze a obavy. Nebylo drobných peněz. Částečně vzali je s sebou vojíní, z většího dílu byly ukrývány lidmi, kteří se domnívali, že budou platit jen kovové peníze, že papíry budou bez ceny. Trvalo to dosti dlouho, než vláda noviny a rozumní lidé názor tento překonali. Vkladatelé vybírali vklady z peněžních ústavů v domnění, že vklady budou zabaveny na válečné potřeby.. Nesnáz byla přemožena poučením a prohlášením moratoria = přiročí = ulehčení v placení. Někteří lidé obávali se hladu, ačkoli byly právě žně. Kupovali mouku, rýži, cukr a sůl do zásoby. Tím způsobem bylo zvýšení cen a lichva s potravinami. Úřady velmi přísně lichvu trestaly. Rusů se obávali lidé, kteří se vzpomněli, že v r.1805 byl v Brankovicích zavražděn ruský princ.

C.k.hejtmanství dalo sepsati zásoby chlebovin a píce, skupováno pro vojsko množství obilí za ceny dosti vysoké (pšenice za 100kg 30K, žito za 22K, oves za 21K).

Byly zřízeny v obcích komise žňové. Měly na starosti, aby se vykonaly práce se sklizní a aby se ozimy zasely. V místní komisi byli Tomáš Varta, Drápal Pavel, Vejchoda Jos. a Bujárek Fr., říd. učitel. Členové měli poskytnouti rady právní i hospodářské, byli k službám občanstva určení, aby chráněny byly zájmy vojínů, kteří sloužili v poli, i jejich žen a dětí, které se staraly o živnosti. Komise měla právo naříditi, aby někomu pomozeno bylo potahem nebo ručně. Ženy a děti vojínů přihlašovaly se dle vyhlášky úřední na radnici o podpory. První vyměření podpor bylo veliké, ženy dostávaly tolik peněz, že

mnohé jich neměly nikdy ve svém domě tolik pohromadě. Později okresní komise vyživovací vyměřovaly dle zákona, tj. ne více, než povolání průměrně vydělal.

V srpnu a září jezdily tratí vojenské vlaky. Pravidelný řád jízdní byl zrušen a platnosti nabyl válečný řád. Doprava osobní i na zboží byla zprvu zrušena. Jen některé osoby, které si opatřily od obce a politického úřadu legitimaci, měli dovoleno jeti vlakem.

Vojínům projíždějícím vlakem lidé přáli. Odsud na vozích přiváželi na nádraží : jídla, nápoje, kuřivo a ovoce.

Seznam zdejších vojínů

Při mobilizaci 1.srpna 1914 odešli:

1-Pěček František, hosp. děl., 2-Jelínek Josef, hosp. děl., 3-Hrdinka Richard, kamen., 4-Švestka Pavel, kamen., 5-Němeček Jan, hosp. děl., 6-Obroučka Frant., kamen., 7-Hořava Josef, rol., 8-Chalupa Tomáš, rol., 9-Bartl Jan, rol., 10-Kolejka Vincenc, rol., 11-Šmerda Ant., rol. syn, 12-Musil Karel, rol., 13-Pospíšil Meth., syn pošt., 14-Chyňa Frant., montér, 15-Chyňa Josef, byl toho času již u vojska, 16-Režný Tomáš, rol., 17-Havlíček Josef, byl toho času již u vojska, 18-Zmrzlý Josef, rol., 19-Zouhar Pavel, kam., 20-Kopr Alois, společník cement. podniku, 21-Kopr Bartol., totéž zam., 22-Pelikán Frant., kamen., 23-Pospíšil Libor, kam., 24-Toman Jakub, kam., 25-Neubauer Vojt., kam., 26-Hrdinka Tom. Kam., 27-Slaný Vac., kam., 28-Zukal Jos., kam., 29-Hodaň Al., kam., 30-Obroučka Tom., kam., 31-Hrdinka Jan, kam., 32-Palouda Jos., zed., 33-Jandl Vinc., kam., 34-Pelikán Alois, kam., 35-Podveský Tom., děl., 36-Režný Sim., kam., 37-Žemla Jan, kam., 38-Vysoudil Jos., kam., 39-Levíček Jan. Kam., 40-Levíček Frant., kam., 41-Přikryl Jos., krejčí, 42-Možný Štěp., kam., 43-Kopr Frant., rol., 44-Kaluže Frant., kovář, 45-Havlíček Jos., byl toho času u vojska, 46-Šoupal Frant., děl., 47-Havlíček Jan, tov. děl., 48-Zapletal J., zed., 49-Pelikán Václ., kam., 50-Šmerda Petr, zed., 51-Jandl J., mistr kam.

Dne 9.zář 1914 odešli domobranci:

1-Režný Tomáš, pekař, 2-Palíšek Eduard, hostin., 3-Hrdinka Jos., rol., 4-Bartl Frant., rol., 5-Slaný Frant., kam., 6-Obroučka Frant., kam., 7-Kostelka Frant., obchod., 8-Chalupa Jos., zed., 9-Nebojsa Jak., tesař, 10-Šoupal Stan., kam., 11-Pernica Ondř., pokr., 12-Skřivánek Frant., zed.

Dne 26.října 1914 nastoupili rekruti:

1-Fritz Meth., kam., 2-Vaněk Jos., kol.děl., 3-Švestka Jos., kol.děl., 4-Veselý Lud., kam., 5-Režný Frant., zámeč., 6-Škaroupka Ant., kam., 7-Šimáček Ig., stroj., 8-Bina Frant., kam., 9-Zachrdla j., kam., 10-Přikryl Dom., krejčí, 11-Kostelka Frant., kam., 12-Bednářík K., děl.

Dříve než tito nastoupili:

1-Pliska Jan, kam., 2-Vintr Eman, krejčí, 3-Vintr Jos., stolař, 4-Pliska Jos., kam., 5-Krytinář Jos., hosp. děl., 6-Pernikář Sim., zed. mistr., 7-Hynšt Bedřich, učitel.

Odvody

Dne 16.ledna 1915 nastoupili:

1-Kopr Ant., absolvent obch. šk. 2-Čalkovský Frant., kam., 3-Chyňa Jan, kam., 4-Pospíšil Jan, zahrad., 5-Paluda Frant., kam.

Dne 15.února odvedení 20letí branci – nastoupili 15.března:

1-Obroučka Frant.,zedn. pomoc., 2-Kostelka Frant., děl., 3-Skřivánek Frant.ml., kam., 4-Dvořáček Tom., kolář. pomoc., 5-Kostelka Tom., roln. syn, 6-Hořava Jos., hosp. děl., 7-Přikryl Jan, hosp. děl., 8-Polach Tom., obuv. pomoc., 9-Pospíšil Theodor, absol. obch. škol., 10-Škaroupka Frant., kam., 12-Ševčík Jan, děl., 13-Ševčík Frant., děl.

Dne 11.března odvedení 19letí branci – nastoupili 15.dubna:

1-Pospíšil Mil., děl., 2-Fritz Ondřej, kam., 3-Šmerda Frant., rol. syn, 4-Král Frant., obuv. pomoc., 5-Bednářík Frant., děl., 6-Kostelka Fr., holič, 7-Novák Meth., kam., 8-Meitner Jos., stol. děl., 9-Toman Vinc., kam., 10-Varta Ondřej, absol. hosp.šk.

Dne 10.dubna odvedení a 12.dubna nastoupili:

1-Drápal Tom., rol., 2-Bartl Frant., rol., 3-Malý Rich., rol.

Dne 10.dubna odvedení domobranci (36-42letí) – nastoupili 15.května:

1-Zmrzlý Karel, tesař, 2-Pernica Jan, pokr., 3-Paluda Kar., tesař, 4-Bartl Tom., rol., 5-Rotrek J., kam.

Dne 9.června 1915 byl odvod mužů 21-36letých, šli po druhé. Odvedeni nastoupili 21.června:
1-Obroučka Pavel ml., kam., 2-Doležel Lud., kam., 3-Němec Vlad., čeledín, 4-Hasák Vinc., kam., 5-Chyňa Pavel, rol., 6-Chyňa Tomáš, zedník, 7-Šimáček Alois, zedník, 8-Hasák Tom., hospod., 9-Hrdinka Tom., rol. syn, 10-Jelínek Frant., zem děl., 11-Pliska Ferd., děl., 12-Toman Jos., kam., 13-Toman Meth., kam., 14-Čalkovský R., kam., 15-Hudec Jos., polír, 16-Pecina Frant., kam., 17-Chyňa Vác., kam., 18-Pliska Meth., děl., 19-Dvořáček Tom., kam., 20-Pavelka Petr, krejčí, 21-Švestka Pavel, rol. syn, 22-Šmerda Theod., bednář. pomoc., 23-Bednářík Jan, kam., 24-Havlíček Frant., nád., 25-Kříž Karel, holič, 26-Pospíšil Pavel, zámečník, 27-Novák Ant., krejčí, 28-Zachrdla Jos.

Domobrana.

Dne 18.června 1915 vyhlášen soupis domobranců 43-50letých. Dne 24.června šli 18letí domobrancí k přehlídce a odvedeno jich 8 z 10. Jsou to:

1-Bartl Tom., kolář. pomoc, 2-Obroučka Ant., kam., 3-Paluda Ant., kam., 4-Čalkovský Jos., kam., 5-Kostelka Vinc., kam., 6-Chyňa Jan, zámeč., 7-Neubauer Ant., kam., 8-Pospíšil Ant., absol. obch.školy.

Dle zákona o válečných úkonech šli na zákopy: 1-Dvořák Ant., kam., 2-Kozák Jos., pekař.děl., 3-Brtník Tom., kam., 4-Bestr Vác., kam. Šli 31.května 1915.

Dne 9.srpna šli k odvodu mužové narození v letech 1872 – 1865. Šlo jich 45 domácích a 1 ital. přistěhovalec, z nich za schopné uznáno 36+1.

1-Homola Tom., zed., 2-Obroučka Pavel, kam., 3-Pospíšil Pavel, domkař, 4-Hořava Jos., šafář, 5-Pospíšil Frant., zem. děl., 6-Dadák Jos., správce slad., 7-Vaněk Jos., kolář, 8-Švestka Jos., bednář, 9-Kopr Vinc., rol., 10-Malý Sim., rol., 11-Drápal Pavel, rol., 12-Obroučka Frant., rolník, 13-Varta Jan, rol., 14-Chyňa Frant., rol. č.52, 15-Hrdinka Frant., rol., 16-Fibinger Jos., stol., 17-Kopr Frant., cementář, 18-Dundálek Jan, kam., 19-Brtníček J., nád., 20-Vrbík Jan, obch., 21-Kostelka Pavel, rol.č.24, 22-Hasák Ant., dom., 23-Pelikán Theod., domk., 24-Neubauer Ant., zedn., 25-Večerka Jos., děl., 26-Lokos Jakub, kolář, 27-Pospíšil Jos., rol., 28-Gotwald Jarom., děl., 29-Křivánek Antonín, zem. děl., 30-Škaroupka Ant., kam., 31-Král Frant., zedník, 32-Chyňa Tomáš, zedn., 33-Babáček Jan, obuv., 34-Bednářík Frant., děl., 35-Obroučka Tom., kam., 36-Havlíček Jos., pokryvač, 37-Tamanini Andrea, tyr. přistěhovalec.

Dne 16.října šli k přehlídce muži a mladíci narození v letech 1873-77, 1891, 1895 a 1896. Bylo jich 9 a za schopné uznáno 5:

1-Pelikán Frant., kam. pom., 2-Pelikán Ant., děl., 3-Šoupal Rud., kam. pom., 4-Kopr Tom., zedn., pom., 5-Šmerda Frant., rol. č.12

Dne 15.listopadu rukovali z nich jen 3: Pelikán Fr., Pelikán Ant., Kopr Tomáš, dne 16.prosince: Šoupal Rud., Šmerda Fr. + Homola Tom., který byl s nimi u odvodu.

Dne 17.ledna 1916 rukovali občané 43-45letí, kteří byli u přehlídky 9.října 1915. Zproštěn byl jen Drápal Pavel. Před tím na práci povolání občané 31.května 1915, byli uznáni za schopné a rukovali s těmito.

Dne 21.ledna 1916 rukovali 48-50letí.

Dne 21.února 1916 rukovali 46-47letí. Zproštění byli: Hořava Jos., šafář - Hrdinka Frant., rol. - Kopr Frant č.183 – Křivánek Ant. – Chyňa Tomáš – Havlíček Jos.- Gotwald Jar.

Dne 19.dubna 1916 byla přehlídka 18letých mladíků (roč.1898). Za schopné uznáni:

1-Bujárek Frant., posluchač str. šk., 2-Kostelka Karel, kam. děl., 3-Pelikán Frant., kam., 4-Nebojsa Jakub, kam., 5-Bednářík Ant., nád., 6-Palíšek Jan, řez. pom., hned rukoval. Rukovali 11.května. Neubauer Vojt., strojník byl dočasně zproštěn – jelikož pracoval v továrně na náboje.

Dne 28.června byla znovu přehlídka mužů od 19 – 50 let. Šlo jich 32, ale uznáni jen 3: Kostelka Frant., rol. č. 128, Levíček Jan. děl. (oba již podruhé, jelikož předtím od vojska po superarbitraci propuštění byli) a Bednářík Al., děl., který nastoupil k vojsku 1.srpna, druzí jsou zproštěni dočasně.

Dne 2.prosince rukovali muži roč. 1866-71. Z naší obce tentokráte nikdo nešel – nebyl nikdo uznán (2.října).

Dne 10.ledna 1917 rukují domobrancí roč. 1872-79.

Dne 17.ledna 1917 byla přehlídka mladíků roč. 1892-98. K přehlídce šlo 10 a za schopné uznáno 5:

1-Hodaň Ant., 2-Obroučka Pavel (z Vinohrad), 3-Švestka Pavel, 4-Jura Josef, 5-Přikryl Fr. (ze dvora).

Dne 20.února 1917 byli u přehlídky mladíci 18letí (roč. 1899). Z 9 odvedeno 6:

1-Obroučka Tom. (z Vinohr.), 2-Bartl Pavel, 3-Kostelka Simeon, 4-Pliska Zikmund, 5-Večerka Jos., 6-Palíšek Eduard.

Rukovali 10.března.

Dne 16.března 1917 byla zase nová přehlídka mužů roč. 1872-91. Z 20 za schopného uznán jen Trnavský Jos., domk.

Dne 20.května konána přehlídka 24-50letých, kteří byli dříve zproštěni nebo z vojenských seznamů vyškrtnuti. Odveden nebyl nikdo.

Dne 20.ledna 1918 šli k přehlídce 18letí mladíci (roč. 1900). Šlo jich 9 a za schopna uznáni 3:

1-Bednářík Ant., 2-Fibinger Jos., 3-Zouhar Pavel. Rukovali 3.února.

Při přehlídce 14.května 1918 (19-24 letých) uznán za schopna Švestka Štěpán, který hned 16.května rukoval.

Vystěhovalci

Jelikož z důvodů strategických byly některé krajiny v Haliči a v Tyrolsku vyklizeny, bylo nařízeno tamějšímu obyvatelstvu, aby se vystěhovalo do jiných zemí v říši. Mnoho a dlouhých vlaků odváželo ubohé ty lidi s nejnужnějsími na rychlo sebranými potřebami hlavně na Moravu, do Čech a do Vídně (ty zámožné). Do Habrovan přijelo 19 vystěhovalců z jižních Tyrol. Byli ubytováni ve staré škole. Na mnohých místech vznikla celá baráková města, jež dala vláda narychlo postavit. Tak u Kyjova a u Mikulova na Moravě.

Pohled na prchající byl opravdu dojímavý. Ve shonu se často stalo, že rodiče a děti se odloučili a teprve novinami se pak shledávali. Někteří nemocní cestou zemřeli, některé ženy dávaly životy nemluvňatům.

Nemoci

Průvodkyněmi války jsou různé nemoci nakažlivé. Vyskytly se tyto: cholera, úplavice, tyfus. V říjnu a listopadu 1914 bylo nejvíce případů u osob, které přibýly od severního nebo jižního bojiště. Civilních osob onemocnělo málo. Úřady rozšiřovaly poučení o rozličných epidemiích. Pro onemocnělé byly zřízeny zvláštní nemocnice, které byly přísně izolovány.

Válečná půjčka

Obě vlády se dohodly a vypsaly 5,5% válečnou půjčku s kursem 97,50. Upisovaná lhůta byla skončena 24.listopadu 1914. Různé osoby šlechtické, duchovní, pak banky, průmyslové závody, obec, záložny, společenstva i jednotlivci upisovali veliké obnosy, takže v Rakousku činilo to 2135 mill.K, v Uhersku 1018 mill.K.

Druhá válečná půjčka byla vypsána od 8. do 29.května 1915 a pak lhůta pro návrat upisovatelů prodloužena. Výsledek byl ještě skvělejší než při prvním upisování. V Rakousku 2640 mill.K, v Uhersku 1200 mill.K.

Ku konci měsíce října 1915 vyhlášena k upisování 3.válečná půjčka, pro kterou se silně agitovalo. V Rakousku upsal se 3300 mill.K, v Uhrách 1200 mill.K.

Výsledek 4. válečné půjčky (v dubnu 1916) byl velmi skvělý: 4,4 miliardy K, z nich 2,3 na 40 let, 2,1 na 7 let.

V prosinci 1916 do 10.ledna 1917 upisovali občané na 5.válečnou půjčku. V celé říši upsáno 4.422 mill. K.

V květnu 1917 vypsána byla 6.válečná půjčka, pro kterou se silně agitovalo. V celé říši upsáno přes 5 miliard K. 7.válečná půjčka byla opětně všemi činiteli horlivě propagována. V celé říši upsáno přes 6 miliard.

V červnu 1918 byla vypsána 8.válečná půjčka, ale lid k upisování chuti neměl. Pouze obec a peněžní ústavy upisují.

Ceny potravin

Zároveň s válkou přibývalo ceny téměř všeho zboží, mnohdy neodůvodněně. Lidé zcela klidně zdrazení přijímali a kupovali ještě více a často i zboží špatnější. Jakmile někdo řekl, že to ono bude dražší, hned se každý po zboží sháněl a platil bez odmluvy vyšší a vyšší cenu.

Na počátku června 1915 bylo: maso hovězí kg za 3,6K, kg vepřového 3,8K, telecího 3,2K, kůzle 9K, slepice 6K, husa 8K, 1l mléka 24h, kg másla 4,40K, tvarohu 80h, 1 vejce 14h, kg čočky 2K, rýže 1,60K, pšeničné mouky 84h, žitné 62h, ječmenné 52h, 1q zemáků 14K, 1kg sádla 6K, mýdla 1,20K, škrobu 96h.

V r.1916 ceny potravin aj. stoupaly ještě více kromě mouky, masa a mléka. Tak kg másla byl za 6K, sádla za 9K, mýdla za 3,60K. Přiměřeně i jiné potřeby stoupaly. Obyčejná mužská pérka byla za 30K, podrážky za 8K.

Zdražení kolků a pošt. Drahota.

Od 1.října 1916 bylo zvýšení poplatků poštovních a kolků na různé listiny asi o 50-60%. Ceny všech životních potřeb dostupily v r.1918 netušené výše. Ukázkou buď zde několik čísel. Mléka 1l...50h-1K, 1kg másla 24-30K, 1kg tvarohu 6-10K, 1kg hov. Masa 7,20K, telecího 4,80K, vepřového 8K, 1kg sádla 30-70K, 1 vejce 50h – 1K, 1kg pšeničné mouky 76h-10K, žitné 64h-8K, 1kg krup 1,20-3K, 1kg prosné kaše 3-6K, 1kg hrachu 8K, čočky 8K, fazole 6K, 1m plátina 20-30K, 1m látky na šaty 100-200K, ženské střevíce 160K, mužské 180K, cívka nití 900m 30K, 1/2l piva 1,20K.

Různí obchodníci, hospodáři, a hospodyně určovali si různé ceny. Obchodovalo se vlastně výměnou zboží za zboží, jehož cenu obě strany přemršťovaly. Nejhůře byli na tom gážisté, ti musili dáti nejvyšší ceny, neměli-li známosti. Kdo té neměl, nedostal ani za peníze nic. Vyživování, šacení, obouvání, otápění, osvětlování bylo hrozně obtížné.

Soupis obilí a mouky.

Od 1. do 3.března 1915 konán soupis obilí a mouky a stanoveno, mnoho-li obojího přebývá. Národohospodář prof.Koloušek tvrdí, že je nutno čítati na osobu ročně okrouhle 250kg veškeré mouky. Zde vykonali soupis p.nadučitel Kratochvíl z Tučap a p.učitel Vegr z N. Rousínova.

Dne 20.dubna vykonán byl opět soupis obilí a mouky, aby zjištěny byly přebytky i nedostatek. Počítáno na osobu na den 24dkg mouky nebo 30dkg obilí. Přebytky zakoupila obec pro své příslušníky. Prodej mouky z obec. Zásob prováděl p.Vrbík. Soupis dělal místní nadučitel p.Bujárek.

Dne 21.května sepsány zásoby ovsu. Pro potřebu majitelům ponechána na koně a na den 1kg.

Různé soupisy.

Dne 19.března 1916 byl opět soupis obilí, mouky, hrachu, čočky, fazole a zemáků. Na začátku ledna 1916 konal se soupis pozemků neosetých a nezdělaných, aby nezůstal nižádny pozemek ladem.

V měsíci říjnu vykonány soupisy všeho dobytka.: koní, skotů, ovcí, koz, vepřů, drůbeže, králíků. 20% dobytka mělo být vybráno k restrikci v 9 měsících.

Od 25.února do 5.března 1917 sepisovány zásoby. Byly sestaveny komise, jimž dáni k hledání 4 vojíni.. U nás řídil výkon ten učitel Rozkošný a při tom byl znalcem Petr Šmerda, rolník – oba z Pozořic. Vojáci byli Němci z Dol. Rakous. Rekvisice provedena hladce – bez vzrušujících případů, třeba že někde se prohlíželo důkladně i hromady dříví, stohy, atd.

Dne 17.května začal soupis osevních ploch za r.1917. Komisař p.ř.uč. Bujárek, znalec obce p.Josef Vejehoda.

V místě konal se od 7.prosince (přes týden) rekvisiční soupis obilí a jiných plodin hospodářských. Prováděl jej jako komisař říd. Učitel z Kroužku p.Zapletal Ant. Komisi asistovali 2 vojáci.

Mletí.

Povolení k mletí dávalo c.k.hejtmanství – pak obec. Nesměl však dáti více než na 1q žita a pšenice, týž den musilo býti obilí ve mlýně. Když se odebrala mouka ze mlýna, oznámilo se to na obec. úřadě. Na lístku bylo poznačeno, na jak dlouho mají s moukou vystačiti. Do té doby nedostal dalšího povolení. Mnozí mleli „načerno“. Mlynářům se vedlo výborně, mnozí zbohatli.

Různé sbírky.

Dne 24.dubna 1915 sbírali hoši, byvše předtím náležitě poučení, po domech kovové předměty mimo železné. Sebrali 12,51kg a obecní sluha 11,5kg. Obé odevzdáno na nádraží v N. Rousínově. Dne 29.dubna 1915 nařízeno bylo odevzdati do 24 hodin všecek ostnatý drát, ať se nacházel kdekoliv.

Dne 29.září podniknuta školními dětmi sbírka starých látek vlněných a bavlněných. Sebráno a na dráhu dovezeno 97kg.

Dne 17.června 1916 pořádána druhá sbírka vlny a *kaněnku*. Výsledek její byl velmi skrovný, jelikož překupníci chodili po venkově a platili za kg odpadů 40-80h. Sami to prodávali v Brně za cenu několikanásobně větší, měli tedy z války laciný zisk.

Ve dnech 24.-29.července byla nucená sbírka mědi, mosazi a cínu. O prázdninách a na počátku školního roku sbírali žáci kopřivy na výrobu tkanin, v říjnu a listopadu listí jahodové a ostružinové na čaj pro vojsko.

Dne 24.července 1917 sbírala děvčata dům od domu kapesníky a lněná bavlněná částí prádla a peníze. Vybralo se na penězích 10,45K, kapesníků 6. Vše zasláno do Vyškova.

Rekvizice.

Kromě obilí odevzdáváno seno, sláma a měsíčně kus hovězího dobytka.

Odměňování.

Aby zásoby byly rovnoměrně rozděleny, vydávány lístky na kávu, cukr, na tuky, máslo aj. Aby se předešlo nesmírnému zdražování, ustanoveny ceny na všechny téměř potřeby životní. Doutníky bylo zakázáno prodávat ženským osobám a mládeži do 16 roků. Byly ustanoveny tři bezmasé dny v týdnu (pondělí, středa, pátek) a konány prohlídky v domech, zachovávali se to. V letních měsících až za říjen dostávala rodina na lístek 1/2l petroleje měsíčně, v zimních měsících 1l. Dříví se prodávalo na hlavu 1/2m, ale za obilí nebo selata dostal kolik chtěl. Všechno bylo hrozně zkorumpováno.

Světové události.

Dne 28.zář 1918 porazilo vojsko čtyřdohody na Balkáně bulharskou frontu. Následky byly dalekosáhlé. Bulhaři, vysílení dlouholetou válkou a nacházející se v nedostatku potravin i oděvu a obuvi, požádali o příměří, které jim bylo povoleno. Král Ferdinand vzdal se trůnu ve prospěch svého syna Borisa, který v listopadu musil ze země ujet, neboť byla zřízena republika.

Srbové poněnáhu napřed, pak rychle se zmocňovali své země, Albanie a Černé Hory. Turci byli donuceni v říjnu po těžkých porážkách v Asii a v Africe žádati o příměří, jenž jim bylo povoleno za těžkých podmínek.

Vojenská situace Rak.-Uherska na Balkáně i v Itálii stávala se tísnivou, rovněž Němci ve Francii a Belgii byli zatlačováni velikými silami spojenců.

Napřed žádalo o příměří (27/10) R.-U., později (10/11) Německo. Bylo povoleno za velmi těžkých podmínek. Německo muselo vykliditi Belgii, Francii, Elsasko-Lotrinsko, Ruské krajiny, Rumunsko, levý břeh Rýna, vydati ponorky, lodi, děla, kulometry, automobily, železnice, letadla. Rakousko-Uhersko podobně.

Události politické valily se pak jako lavina Evropou. Vojsko nečekalo na rozkaz, samo se rozešlo z front domů. Nastal hrozný zmatek na drahách, mnoho lidí při tom zahynulo. V národech probudila se touha po svobodě, po vymanění se z imperialismu.

Česká samostatnost.

Dne 28.října 1918 vyhlášena byla v Praze samostatnost českého státu. Stalo se to po dohodě s českou vládou v Paříži (Masaryk, Beneš, Štefanik). Tato zahraniční vláda byla již dříve uznána od Anglie, Francie, Itálie, Číny, Japonska a Unie severoamerické za zásluhy, které si získali čeští legionáři za hrdinné obhajování svobody národů v Rusku, Itálii, ve Francii, hlavně u Chemin des Dames, kde zabránili postupu Němců na Paříž v r.1917. Padlo tam 40.000 legionářů, kteří byli s velkou slávou pochováni. O raněné bylo v Paříži co nejlépe pečováno. Státníci čtyřdohody slavně slibovali, že tohoto hrdinství nesmí býti zapomenuto.

Po třistaletém porobení dostalo se národu svobody, vláda věcí jeho přešla do jeho rukou, duch Komenského a ostatních slavných předků bez překážky může působiti na potomky, dáti národu zvláštního rázu, aby mohl zaujati čestné místo v rodině svobodných národů. Necht' v dobách nebezpečí dovede se hájiti po způsobu husitských božích bojovníků, v dobách pokoje ať ukáže, co dovede národ Českých bratří.

Prohlášení samostatnosti vyvolalo v národě veliké nadšení. Prapory, osvětlení, průvody, řeči, zpěvy, tábory, slavnosti projevovaly radost národa. I ti, co mají růže na tvářích, i ti, jichž hlava stříbrem zakvétá, veselili a radovali se.

28/10 1928 v Habrovanech

Zpráva o převratu 28.října došla do Habrovan až 29.X. dopoledne. Přivezli ji lidé z N. Rousínova. Odpoledne 29.X. pořádán místním Sokolem průvod po obci, ku kterému se přidalo mnoho lidí. Za zpěvu písní národ. a sokol. stanul průvod na prostranství u staré školy, kde někteří místní činitelé promluvili krátké proslovy o významu tohoto dne. Ostatní pak objasnily lidu noviny, které po těch dnech horlivě byly čteny. Tu jsme se teprve dověděli, že největší zásluhy o znovuzřízení našeho Čs. státu měli naši legionáři v čele s prof. Masarykem, jenž dovedl v cizině přesvědčiví vynikající osobnosti o nutnosti úpravy postavení českého národa a jenž dovedl zorganizovat ze zajatců i volných Čechů v cizině československou legii.

Dříve se o nich ani psáti, ba ani mluvíti nesmělo. Oni pak také ke svým doma hlásiti se nesměli, nechtíce svoje rodiny do neštěstí uvrhnouti.

Legionáři

Z Habrovan byli v ruské legii: 1-Jakub Zapletal, říd.učitel, 2-Bedřich Hynšt, učitel, 3-Ant. Novák, krejčí, 4-Meth. Novák, kam., 5-Ant. Škaroupka, kam., 6-Tom. Škaroupka, tesař, 7-Frant. Pelikán, kam., 8-Aug. Novotný, tov.dělník, 9-Simeon Režný, kam., 10-Ant. Paluda, rotmistr, 11-Frant. Král, obuvník, 12-Jos. Milotinský, děl. ve voj. skladišti, 13-Ant. Žemla, děl. ve voj. skladišti, 14-Jan Pospíšil, zahradník, 15-Jan Příklad, kočí.

V italské legii: 1-Jan Chyňa, kam., 2-Kostelka Karel, kam., 3-Fr. Polach, stolař, 4-Jos. Foukal, rolník.

K československému státu byly připojeny: Čechy, Morava, Slezsko a Slovensko uherské. Němci řečených zemí se někde klidně přidali k novému státu, někde protestovali a žádali připojení k německému státu; Maďaři prudce se vzpínali vydání Slovenska. Nový stát byl spravován Národním výborem, jenž převzal všechny státní a zemské úřady, vojsko, četnictvo a dráhy – vše šlo velice hladce.

Odznaky bývalého Rakouska byly rychle odklizeny odevšad. Jihoslované a Poláci rovněž prohlásili samostatnost, Němci v Alpách a Maďaři také.

Císař se vzdal, revoluce.

Císař Karel I. vzdal se trůnu v Rakousku i v Uhrách a odešel do Švýcar. Revoluční hnutí z Vídně, Uher, Ruska provalilo se do Německa, kdež císař Vilém II. byl donucen odstoupiti i s celou rodinou. V zemi byla pak prohlášena republika. Panovníci spolkových států odešli dobrovolně nebo byli k tomu donuceni.

President Masaryk

Dne 21.listopadu 1918 bylo v Praze Národní shromáždění, které prohlásilo československou republiku, zvolilo Tomáše Garricka Masaryka za presidenta a sestavilo ministerstvo, jehož předsedou se stal Dr. Karel Kramář.

Půjčka svobody

Národní shromáždění (asi 245 členů, vyslaných dohodou politických stran dle počtu hlasů při volbách v r. 1910) vypsalo půjčku 500 mill.K. Bylo však upsáno přes 1 miliardu.

Demobilisace

Ke konci října (27.) žádaly vlády central mocí o příměří, což mělo za následek překotnou demobilisaci. Vláda republiky propustila pak ročníky 1900 a 1899, pak 1882 a starší. Ostatní mužstvo bylo povinno sloužiti, ale mnozí z nich dostávali dovolené. Učitelé a úředníci byli do 31.prosince propuštěni. Následek toho byl, že mnohé výpomocné síly, zejména ženské, byly bez zaměstnání. Rodiny vojáků, kteří sloužili, dostávaly podpory dále, nezaměstnaní vojáci dostávali též podporu.

Němci a Maďaři

Mladá republika musila překonávat mnoho překážek. Německá města v Čechách, na Moravě a ve Slezsku musila býti podmaněna vojenskou mocí. Nejhuře bylo na Slovensku, kde při obsazování osad zahynulo dosti mladých vojáků, kteří často svévolně vrhali se v nebezpečí.

Příjezd presidenta

Dne 21.prosince 1918 přijel president Masaryk z ciziny domů, aby se ujal úřadu. Praha nepamatovala tolik nadšení a radosti, nebyla snad nikdy tak vyzdobena, nechovala tolik návštěvníků co tehdy. President zajel po různých zastaveních do Národního shromáždění, kdež po uvítání složil slib. Potom pozval poslance na 22.prosince do hradu, aby vyslechli první jeho poselství.

Podzim

Podzim r.1918 byl deštivý a mlhavý. Tma a bláto ustavičně trápily. V listopadu zamrzlo. Práce polní, setí a vydobývání cukrovky, místy i zemáků nemohly býti ukončeny, čímž vzniklo mnoho škody.